

Білоброва Юлія,
викладач іноземної мови,
ВСП «Київський фаховий коледж
туризму та
готельного господарства»,
м. Київ, Україна

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В НЕМОВНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

***Анотація.** Реформування сучасної освіти передбачає подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на інтеграційний підхід до реалізації міжпредметних компетентностей під час вивчення іноземної мови в немовних закладах вищої освіти. За допомогою інтеграційних підходів фахова підготовка майбутніх спеціалістів має суттєво покращитись завдяки сучасним методам формування ключових і міжпредметних компетентностей.*

***Ключові слова.** Інтеграція, міжпредметні компетенції, вивчення іноземної мови, немовні заклади вищої освіти, фахова освіта, компетентність, компетенція, професійна діяльність.*

Постановка проблеми. Забезпечення підготовки студентів до професійної діяльності вимагає міжпредметної компетентності, яка у новому Державному стандарті сформульована як здатність застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей [1, с. 8]. Тому іноземна мова, як кожний інший навчальний предмет, є відкритою для використання змісту з різних галузей знань, інших навчальних предметів, фахово пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю. Навчання іноземної мови в немовних закладах вищої освіти вивчається в нерозривному зв'язку з професійно спрямованими предметами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея інтеграції в освіті є значним здобутком дидактики, оскільки за умови її успішного методичного впровадження реалізується мета якісної освіти. Інтеграція уможливує створення цілісного уявлення про об'єкт, що вивчається, формує міжпредметні компетентності. У Державному стандарті фахової передвищої освіти визначено, що метою фахової освіти є забезпечення якості освітньої

діяльності та якості фахової передвищої освіти закладу фахової передвищої освіти [1, с. 12].

Інтеграційні процеси стали об'єктом дослідження для Т. Засекіної, А. Куха, А. Сільвейстра, О. Трифонові та ін. Свої наукові пошуки у напрямку запровадження компетентнісного підходу проводили наступні українські вчені: В. Кремінь, О. Ляшенко, М. Мартинюк, М. Садовий, В. Сиротюк, В. Шарко та ін. Формування наукового світогляду було предметом досліджень учених П. Атаманчука, О. Бугайова, М. Головка, С. Гончаренка, Л. Зоріної, Є. Коршака, Б. Суся, О. Трифонові, В. Школьника та ін.

Завдання реалізації компетентнісного підходу відображені у нормативних документах про освіту: Державному стандарті фахової передвищої освіти, критеріях оцінювання студентів, навчальних програмах з предметів освітньої галузі. Запровадження компетентностей у навчальну практику дозволяє розв'язати типову для української фахової освіти проблему: імплементація здобутих знань у сферу професійної діяльності.

Варто зазначити, що не існує єдиного узгодженого означення та перелік ключових компетентностей, оскільки компетентності — це насамперед вимоги суспільства до підготовки його громадян. Отже, такий перелік багато в чому визначається узгодженою позицією соціуму певної країни або регіону. Досягти такого узгодження можна не завжди: наприклад, під час реалізації міжнародного проекту «Визначення та добір ключових компетентностей», здійснюваного організацією економічного співробітництва й розвитку й національних інститутів освітньої статистики Швейцарії та США, ключові компетентності визначено не було.

Під інтеграцією розуміють процес становлення цілісності. Вона дає змогу сприймати предмети і явища цілісно, різнобічно, системно та емоційно.

Інтеграція освітніх галузей, методів і форм навчання сприяє підвищенню рівня практичних умінь та навичок їх застосування у фаховій галузі.

Використання інтегрованого підходу до організації навчально-виховного процесу відкриває цілий ряд можливостей для різнобічного, нетрадиційного, практичного засвоєння набутих знань.

Інтегровані заняття є ефективними під час опанування навчальної програми з багатьох предметів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні важливо сформувавши фахівця, здатного ухвалювати відповідальні рішення, критично мислити, професійно розв'язувати проблеми, самореалізовуватися, - тобто професійно компетентну особистість.

Компетентнісне ставлення фахівця до професійної діяльності означає потребу в самопізнанні, саморегулюванні в різних видах професійної діяльності, уміння об'єктивно розв'язувати професійні проблеми. Відомо, що складовими успішної людини є освіченість, культура, соціальна адаптація та

творча самореалізація. Саме на формування цих якостей спрямований компетентнісний підхід у навчанні.

Ключові компетентності в стандарті фахової передвищої освіти України: інтегральні, загальні, спеціальні (фахові, предметні), міжпредметні.

Таким чином, як основні компетентності, міжпредметна компетентність формується упродовж всього процесу навчання та застосовується в професійній галузі у цілому. Реформування сучасної освіти передбачає подолання ізольованого викладання навчальних предметів і створення принципово нових навчальних програм, де освітній процес доцільно орієнтувати на розвивально-продуктивний інтегративний підхід.

Сьогодні за допомогою інтегрованих занять ми створюємо можливість вийти за межі самодостатньої функціональної ролі його окремих складових. Формуємо в учасників освітнього процесу якісно нові знання, які характеризуються вищим рівнем осмислення, динамічністю застосування в нових ситуаціях, підвищенням їх дієвості й системності у реалізації майбутньої професійної діяльності [1, с. 7].

Мета статті. Вивчення інтеграційних підходів до реалізації міжпредметних компетентностей під час вивчення іноземної мови в немовних закладах вищої освіти, які сприятимуть підвищенню ефективності навчання іноземної мови, розвитку й удосконаленню комунікативної та соціокультурної компетенції студентів, розширенню змістовної основи навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу.

Утворення єдиної системи процесу творення, побудованої на інтегрованій основі, де мають бути розроблені як принципи цілісного підходу до змісту фахової передвищої освіти, так й особистісно-орієнтовані організації процесу творення, спрямованих на вивчення іноземної мови в немовних закладах вищої освіти. Звідси виникає пошук шляхів створення інтеграційних підходів до реалізації міжпредметних компетентностей під час вивчення іноземної мови в немовних закладах вищої освіти на принциповій основі, яка передбачає: створення умов розвитку методичних прийомів та засобів для ефективного вивчення іноземної мови; оптимальне функціонування механізму розвитку освітньої системи, і навіть – вивчити оптимальні умови реалізації міжпредметних зв'язків іноземних мов з іншими предметами; розглянути найефективніші шляхи передачі студентам чужомовної культури; розвинути комунікативні навички шляхом упровадження в цілісний навчальний процес міжпредметних зв'язків; підвищити загальноосвітній, загальнокультурний потенціал майбутніх фахівців.

Компетентнісний підхід на сьогодні є об'єктом наукових дискусій у різних країнах, тому сучасному викладачу потрібно орієнтуватися на ті ознаки компетентнісного підходу, які задекларовані у державних освітніх стандартах. У сучасних українських державних освітніх стандартах компетентність – це інтегрована здатність особистості, набута у процесі

навчання, що охоплює знання, уміння, навички, досвід, цінності та ставлення, які можуть цілісно реалізуватися на практиці.

Компетентність не може бути зведена лише до фактичних знань.

Компетенція розуміється як коло питань, щодо яких особистість має бути обізнана або певна сфера діяльності, в якій людина повинна володіти компетентністю.

Компетенція – об’єктивна категорія, суспільно визнаний рівень знань, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини. Вона відчужена від людини, є наперед заданою соціальною нормою.

Відповідно до поділу змісту освіти на загальну метапредметну (для всіх предметів), міжпредметну (для циклу предметів або освітніх галузей) і предметну (для кожного навчального предмета), визначається трирівнева ієрархія компетентностей:

- ключові компетентності – відносяться до загального (метапредметного) змісту освіти;
- міжпредметні компетентності – належать до певного кола навчальних предметів та освітніх галузей;
- предметні компетентності – частки стосовно двох попередніх рівнів компетентності, що мають конкретний опис і можливість формування в рамках навчальних предметів.

Функції компетентностей у навчанні:

- є відображенням соціального замовлення на мінімальну підготовленість фахівців для професійного життя в навколишньому світі;
- є умовою реалізації особистісних сенсів студентів у навчанні, засобом подолання відчуження від освіти;
- задають реальні об’єкти навколишньої професійної дійсності для цільового комплексного використання знань, умінь і способів діяльності;
- задають досвід міжпредметної діяльності, необхідний для надання здатностей та практичної підготовленості по відношенню до реальних об’єктів професійної діяльності;
- присутні в різних навчальних предметах та освітніх галузях, тобто є метапредметними елементами змісту фахової освіти;
- дозволяють пов’язати теоретичні знання з їх практичним використанням для розв’язання конкретних задач;
- являють собою інтеграційні підходи якості підготовки студентів і засоби організації комплексного особистісного й соціально значущого освітнього контролю.

Предметна компетенція – сукупність знань, умінь та характерних рис у межах змісту конкретного предмета, необхідних для виконання певних дій з метою розв’язання навчальних проблем, задач, ситуацій.

Міжпредметна компетентність – здатність застосовувати щодо міжпредметного кола проблем знання, уміння, навички, способи діяльності та ставлення, які належать до певного кола навчальних предметів і освітніх галузей.

Предметні компетенції не включають володіння всіма навичками, які необхідні для досягнення цілей поставлених програмою навчання.

Міжпредметні компетенції можна розвивати тільки тоді, коли на них фокусуються усі предмети і діяльність, якою займаються студенти. Вони є загальною метою програми навчання і включають різні засоби, необхідні студентам, щоб адаптуватися в різних ситуаціях під час професійної діяльності.

Міжпредметні компетенції тісно пов'язані з предметними компетенціями і застосовуються в широких сферах навчання, тим самим роблячи вклад у їх розвиток. Вони розвиваються як в навчальному закладі, так і в будь-якому іншому місці через процес навчання. Ці компетенції уособлюють принципи інтегрованого навчання, оскільки можуть застосовуватись у всіх сферах навчання (горизонтальна інтеграція) протягом усіх років навчання (вертикальна інтеграція).

Цілеспрямовані та змістовні інтегровані заняття встановлюють міцні зв'язки між навчальними предметами, вносять новизну в традиційну систему навчання, допомагають студентам зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань. Інтегровані заняття роблять навчальний процес по-справжньому цікавим, а їх проведення є необхідним для цілісного сприйняття світу та осмислення явищ професійної дійсності [4, с.13].

Класична структура організації таких занять збагачується активними формами роботи – діловими іграми, створенням проблемних ситуацій, проектна робота, диспути тощо. Такий методичний підхід дозволяє створити раціональну комплексну систему навчання, сприяє цілісному, якісному засвоєнню фундаментальних знань, виявленню причинно-наслідкових зв'язків між навколишніми подіями та стандартними алгоритмічними структурами.

Інтегроване навчання надзвичайно актуальне. Воно передбачає створення нової навчальної інформації відповідно до нових технологій.

Інтегровані заняття об'єднують блоки знань з різних навчальних предметів. Вони за навчальним планом викладаються як окремі, навколо однієї теми з метою інформаційного та професійного збагачення, сприймання, мислення, що дає змогу пізнавати певне фахове явище з різних сторін, досягти цілісності знань з професійно орієнтованих предметів. Метою навчальних занять, побудованих на інтегрованому змісті, є створення передумов для професійного розгляду певного об'єкта, поняття, явища, формування системного мислення, спрямованого на розвиток майбутнього фахівця [3, с. 56].

У сучасній фаховій передвищій освіті узвичаїлася міжпредметна інтеграція, що здійснюється різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які інтегрують знання кількох професійних галузей;
- впровадження навчальних проектів;
- організація тематичних днів і тижнів, конференцій та семінарів;

- проведення інтегрованих та бінарних занять;
- проведення занять з міжпредметними зв'язками.

Інтегровані заняття сприяють узагальненню та закріпленню фахових знань, здобутих впродовж навчального року, формують професійне мислення, пробуджують інтерес до пошукової діяльності.

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків закладається фундамент для формування умінь комплексного бачення проблем реальної професійної дійсності, різнопланових підходів до їх розв'язання.

Міжпредметні зв'язки можуть бути горизонтальними і вертикальними. Горизонтальні міжпредметні зв'язки здійснюються тоді, коли інтегровані предмети вивчають відірвано в часі (наприклад упродовж тижня, місяця). Вертикальний міжпредметний зв'язок можна спостерігати у випадку, якщо інтегровані предмети вивчають у близьких часових межах (протягом одного уроку, одного дня) [4].

Потрібно розрізнати міжпредметні зв'язки і міжпредметні компетентності. Міжпредметні зв'язки є своєрідним підґрунтям (навчальний зміст, способи діяльності тощо) для формування відповідних міжпредметних компетентностей.

Висновки. Інтегровані заняття є ефективними під час опанування учнями навчальної програми з багатьох предметів. Цілеспрямовані та змістовні інтегровані заняття встановлюють міцні зв'язки між навчальними предметами, вносять новизну в традиційну систему навчання, допомагають зрозуміти важливість вивчення основ наук як єдиної системи знань в опануванні професійної діяльності. Інтегровані заняття роблять навчальний процес по-справжньому цікавим, а їх проведення є необхідним для цілісного сприйняття світу та осмислення явищ професійної дійсності.

Впровадження в педагогічну практику інтеграційних підходів здійснює перебудову процесу навчання. Методично правильна побудова і проведення інтегрованих занять на міжпредметній основі впливають на результативність процесу навчання: знання набувають системності, уміння стають узагальненими, комплексними, ефективніше формуються професійні компетентності, і досягається розвиток фахових здібностей, необхідних для реалізації створення сприятливих умов у підготовки спеціалістів перспективних галузей для сприйняття розвитку нашої країни та професійної конкурентоспроможності на світовому ринку праці.

Список використаних джерел

1. Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 25.01.2022 р. № 58.

2. Барановська О. Модернізація змісту профільного навчання в світлі міжпредметної інтеграції / О. Барановська // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2015. – № 5. – С. 94–100.

3. Браже, Т.Г. Інтеграція предметів у сучасній школі / Т.Г. Браже // Література в школі. - 2004. - № 5. - С. 150-154.

4. Дік, Ю.І. Інтеграція навчальних предметів / Ю.І. Дік // Сучасна педагогіка. - 2008. - № 9. – 206 с.

5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті:Світовий досвід та українські перспективи/за заг.ред. О.В. Овчарук.- Київ, 2004 – 112 с.

6. Удалова О. Ю., Ївженко Ю. В. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців в умовах модернізації освітнього процесу. Формування компетентного фахівця в інноваційному освітньому середовищі України: Збірник матеріалів конференції, 2021. С.73-75